

Strokovno izpopolnjevanje srednjih medicinskih kadrov v socialističnih državah

Lani v septembru so v bolgarskem mestu Varni priredili enotedensko zborovanje, na katerem so obravnavali vprašanja o podiplomskem izpopolnjevanju delavcev s srednjo izobrazbo v socialističnih državah. Razpravljali so o organizaciji, oblikah in metodah strokovnega izpopolnjevanja v posameznih državah in ugotovili, da ob hitrem razvoju znanosti in tehnike postajata znanost in strokovna izobrazba pomembni proizvodni sili, ki vplivata na gospodarski in družbeni razvoj. Na področju znanosti opažamo vedno integracijo in diferenciacijo, hkrati pa prizadevanje, da bi pridobitve znanosti postale koristne v praksi. Nagel razvoj znanosti onemogoča, da bi med šolanjem pridobljeno znanje zadostovalo pri praktičnem delu za daljšo dobo. Temeljno strokovno znanje moramo nenehno dopolnjevati in izpopolnjevati.

Na zborovanju so podali tudi preglede o organizaciji in oblikah podiplomskega strokovnega izpopolnjevanja v socialističnih državah. Zaradi primerjave objavljamo nekaj podatkov o podiplomskem izobraževanju srednjih medicinskih kadrov v teh državah.

Na Češkoslovaškem je urejeno podiplomsko usposabljanje za posamezna delovna področja zdravstvenih delavcev s srednjo izobrazbo od leta 1957 dalje. S predpisi iz leta 1966 se zahteva za službena mesta vodilnih medicinskih sester in predavateljic o negi bolnikov posebna izobrazba na inštitutu za strokovno izpopolnjevanje.

Zdravstveni delavci se lahko posebej usposabljujejo (specializirajo) za nekatera delovna področja. Medicinske sestre se lahko usposobijo za operacijske sestre ali za sestre za socialno službo. Za otroške sestre in babice posebno usposabljanje ni predvideno. Zdravstveni delavci z nazivom rehabilitator se morajo specializirati za telovadno terapijo ali delovno terapijo. Medicinski laboranti imajo na razpolago posebno usposabljanje na področjih biokemije, hematologije, mikrobiologije in virologije, histologije, higienske laboratorijske metode. Asistenti v higienski službi imajo za usposabljanje na razpolago naslednja področja: splošno in komunalno higieno, higieno dela, higieno prehrane, higieno otrok in mladine, epidemiologijo. Rentgenski laboranti se lahko posebej usposobijo za rentgensko in radijsko terapijo.

Za strokovno izpopolnjevanje srednjih medicinskih kadrov sta na Češkoslovaškem ustanovljena dva inštituta, v Brnu in v Bratislavi, ki sta neposredno podrejena ministrstvu za zdravstvo.

Njune naloge so:

- a) organizacija in metodično vodstvo vseh oblik strokovnega izpopolnjevanja,
- b) sodelovanje pri proučevanju organizacije, načinov in oblik strokovnega dela srednjih medicinskih kadrov in nege bolnikov,

c) pripravljati vsebino (teme) za publikacije in specialno tiskano gradivo, potrebno pri strokovnem izpopolnjevanju srednjih medicinskih delavcev.

Inštitut vodi zdravnik specialist za socialno medicino, njegov namestnik za metodično pedagoško delo je medicinska sestra s pedagoško usposobljenostjo. Inštitut ima predavatelje za posamezna specialna delovna področja srednjih medicinskih delavcev, dodatno pa še za psihologijo, pedagogiko, upravljanje in gospodarjenje v zdravstvu, zdravstveno varstvo, družbene vede in kabinet za nego bolnikov. Predavatelji so zdravniki ali drugi specialisti z visoko izobrazbo, namestniki so izmed srednjih medicinskih delavcev z ustreznega strokovnega področja.

Podiplomsko izobraževanje ima dve stopnji. Na prvi stopnji se specializirajo delavci po individualnem učnem načrtu na delovnem mestu. Druga stopnja ima obliko dopisnega pouka, ki ga vodi inštitut za strokovno izpopolnjevanje in hkrati redno preizkuša znanje; inštitut prireja za udeležence še druge vrste pouka (tečajji itd).

Usposabljanje za vodilna delovna mesta srednjih medicinskih kadrov traja dve leti. Opravlja se na tečajih z bivanjem v internatu (petkrat na leto po dva tedna pouka), za posamezne predmete so izpiti. Končni izpit sestoji iz zgovora pismenega diplomskega dela.

Za učitelje na medicinskih šolah se usposabljujejo srednji medicinski kadri pri vodilnih zdravstvenih delavcih s srednjo izobrazbo.

Na Poljskem imajo dve vrsti medicinskih sester, ene se izšolajo v dveh letih po končani gimnaziji, za druge z nepopolno gimnazijo velja petletno šolanje.

Podiplomsko izobraževanje vodi glavni center za strokovno izpopolnjevanje srednjih medicinskih kadrov v Varšavi. Center je samostojna organizacijska ustanova, podrejena ministrstvu za zdravstvo, ki vodi tudi okrožne (**vojvodske**) centre za strokovno izpopolnjevanje. Centru načeluje ravnatelj, temu pa je kot posvetovalni organ dodeljen svet, ki ga imenuje ministrstvo za zdravstvo.

Glavni center obravnava vsa vprašanja glede šolanja in izpopolnjevanja srednjega medicinskega kadra in pri tem tesno sodeluje z oddelkom za medicinsko izobraževanje in znanost ter oddelkom za profilakso in terapijo pri ministrstvu za zdravstvo.

Center prireja razne tečaje za strokovno izpopolnjevanje, skrbi za večjo kvalifikacijo na delovnih mestih, izdeluje in izdaja informativno gradivo za predavanja in poseben vestnik. Za izboljšanje strokovne kvalifikacije na območju vojvodstev skrbe podružnice centra po načelih, ki so določena za vso državo.

Tečaje za strokovno izpopolnjevanje prirejajo glede na krajevne potrebe, trajajo pa dva do štiri tedne.

Usposabljanje za vodilna mesta traja dve leti, od tega je za skupni pouk določenih 8 mesecev, v preostalem času pa se izobražujejo sestre na delovnih mestih po določenem učnem programu.

Podiplomskemu izpopolnjevanju so namenjena tudi službena glasila, uradne okrožnice, predavanja na kongresih in konferencah, vestnik Vprašanja strokovnega izpopolnjevanja, predavanja in monografije. Izdajajo časopise: Medicinska sestra in babica, Medicina na vasi, Zdravstvena služba in druge.

Od leta 1969 naprej teče podiplomsko usposabljanje medicinskih sester na Višji šoli za sestre, ki je priključena medicinski fakulteti v Lublinu. Naloga

te šole je pripravljati medicinske sestre za predavateljsko delo, nadzorno službo v vojvodstvih in na okrajih, za glavne sestre v bolnišnicah in na poliklinikah.

V Nemški demokratični republiki se prično usposablјati srednji medicinski kadri za specialne naloge po končani desetrazredni srednji šoli. Šolanje traja dve leti do dve in pol leta in se konča z diplomo srednješolske izobrazbe. Srednjo medicinsko izobrazbo je mogoče pridobiti tudi s študijem na delovnem mestu. Takšen študij traja tri leta in se teoretični pouk daje enkrat na teden.

Srednji medicinski kadri se specializirajo po končanem strokovnem šolanju, to usposablјanje za posebna delovna področja pa traja navadno eno leto ob teoretičnem pouku po enkrat na teden. Strokovna specializacija obsega teoretični pouk, pri katerem se pogloblja splošno medicinsko znanje, in specifični — diferencirani pouk glede na posebno poklicno delovno področje.

Usposablјanje glavnih in vodilnih medicinskih sester traja eno do pol drugo leto, pouk je po enkrat na teden. Prirejajo tudi posebne teoretične tečaje o vodilnih družbenih vprašanjih, o organizaciji dela idr.

Stalno strokovno izpopolnjevanje za vse srednje medicinske kadre z različnimi stopnjami strokovne izobrazbe se izvaja na več načinov. Glavni so:

1. izboljšanje kvalifikacije na delovnem mestu,
2. obvezno strokovno izpopolnjevanje,
3. izpopolnjevanje z lastnim študijem in z obiskovanjem tečajev, z udeležbo na predavanjih po lastni želji ali s prakticiranjem drugod itd.

Od leta 1965 dalje je uvedeno obvezno izpopolnjevanje za srednje medicinske kadre in za pomožno medicinsko osebje z obvezno udeležbo na desetih predavanjih vsako leto, ki jih prirede za ta namen.

Za strokovno izpopolnjevanje in povišanje kvalifikacije srednjih medicinskih kadrov skrbi Inštitut za strokovno izpopolnjevanje srednjih medicinskih kadrov, ki deluje v tesni povezanosti z okrožnimi izobraževalnimi ustanovami. Izdaja več strokovnih listov za posamezne vrste zdravstvenih delavcev, ta glasila imajo priloge z gradivom za strokovno izpopolnjevanje. Dvakrat na leto izda inštitut pregled specialne medicinske literature za 22 srednjih medicinskih strok. Na dve do tri leta organizira inštitut centralno posvetovanje o strokovnem izpopolnjevanju in centralne specializirane tečaje.

Na okrožjih in okrajih vodijo in koordinirajo delo strokovnega izpopolnjevanja okrožne in okrajne akademije.

V Sovjetski zvezi je podiplomsko izpopolnjevanje za srednje medicinske kadre decentralizirano, izvajajo ga v naslednjih oblikah:

— tečaji brez prekinitve v zaposlitvi na delovnem mestu; namenjeni so predvsem zdravstvenim delavcem v mestnih in okrožnih (oblastnih) terapevtsko profilaktičnih zavodih,

— tečaji za povečanje strokovne izobrazbe zunaj delovnega mesta za srednje medicinske delavce na samostojnih vaških feldšersko-babiških postajah; tečaji so tudi za usposablјanje za posebne delovne naloge;

— tečaji zunaj delovnega mesta, npr. seminarji, desetdnevni tečaji itd.;

— izpopolnjevanje na delovnem mestu.

Za najuspešnejši način strokovnega izpopolnjevanja štejejo srednji zdravstveni delavci udeležbo na stalnih strokovnih tečajih ali pa specializacijo za posebno delo. Stalni tečaji delujejo kot samostojni zavodi ali pa kot oddelki

pri medicinskih šolah; imajo jih vse zvezne republike, ponekod tudi po okrožjih — posamezen tečaj traja od 1 do 6 mesecev.

Drugi načini za izpopolnjevanje so še: seminarji in predavanja o posameznih aktualnih vprašanjih, delovne izkušnje ob zamenjavanju delovnih mest, dnevi medicinskih sester, zdravniških pomočnikov (feldšerjev), babc.

Sveti medicinskih sester prirejajo vsak mesec konference s predavanji za povišanje kulturne ravni sester. Ponajveč predavajo sestre, pri sestavi predavanj pomagajo tudi zdravniki specialisti.

Na mestnih poliklinikah delujejo stalni seminarji za vodilne sestre, v okrožnih bolnišnicah pa za vodilne sestre okrajnih in večjih krajevnih bolnišnic.

Srednji medicinski delavci na območju okrožja se udeležujejo po enkrat na mesec strokovnih predavanj v okrožnih bolnišnicah, ki trajajo 6 do 8 ur.

Za strokovno izpopolnjevanje so pomembni tudi številni strokovni časopisi, zborniki, učbeniki in drugo tiskano gradivo.

V Madžarski ljudski republiki šolajo srednje medicinske kadre na dva načina. Prvi način je dveletno strokovno šolanje za medicinske sestre. Nato se nadaljuje pouk ob zaposlitvi še tri leta. Pogoj za sprejem v to šolo je osem razredov osnovne šole.

Drugi način šolanja srednjih medicinskih delavcev traja 4 leta, absolventi dobijo zrelostno spričevalo za srednješolsko izobrazbo in so usposobljeni za razna področja zdravstvenih delavcev, za otroške sestre, za patronažne sestre itd.

Podiplomsko strokovno izpopolnjevanje vodi poseben oddelek v ministertvu za zdravstvo in prireja posebne tečaje za usposabljanje na raznih delovnih področjih zdravstvenih delavcev s srednjo izobrazbo.

V Bolgariji je bil za podiplomsko izpopolnjevanje leta 1964 ustanovljen Center za specializacijo in izpopolnjevanje srednjih medicinskih delavcev. Povišanje strokovne kvalifikacije dosegajo na tri načine:

1. **Izobraževanje ob odsotnosti z delovnega mesta.** To izpopolnjevanje je mogoče na centralnih tečajih, z individualnim poukom, na konferencah in predavanjih.

Tečaji trajajo 10 do 45 dni, glede na vprašanja, ki se obravnavajo. Na tečajih se udeleženci seznanjajo z najnovejšimi dosežki medicinske znanosti in prakse, obravnavajo vprašanja znanstvene organizacije dela v zdravstvenih zavodih, naloge preventivnih služb, zdravstveno stanje prebivalstva. Metode pouka so predavanja, seminarji, demonstracije, opazovanja, predvsem pa razgovori, ker zahtevajo poprejšnjo pripravo. Predavatelji so predvsem specialisti z raznih področij. V enem letu je okrog 30 centralnih tečajev z okoli 900 udeleženci.

Individualni pouk je namenjen za usposabljanje na ozkem strokovnem področju. Center določi natančen program, odredi zavod, kjer bo pouk, in nadzoruje potek. Pouk traja 15 do 30 dni, na koncu delajo izpit.

Z novimi metodami dela, z novimi problemi zdravstvenega varstva seznanja center zdravstvene delavce na eno- ali dvodnevni konferencah, ker za ta namen tečaji ne zadostujejo.

Predavanja prireja center za udeležence iz vse države ali pa za območje okrožja, mesta ali večje zdravstvene zavode, kadar je treba v kratkem času večje skupine delavcev seznaniti s pomembnimi vprašanji zdravstvenega

varstva. Taka predavanja so npr. priredili o sodobnih problemih reanimacije, o prvi pomoči pri zastrupitvah z gobami in insekticidi.

2. **Izobraževanje na delovnem mestu.** Pri teh oblikah izobraževanja dajejo na prvo mesto samoizobraževanje po načrtnem programu, ki ga sestavi in nadzoruje center za vsako delovno področje (profil) posebej. Določeni so roki za kolokvije, navadno se opravljajo po 6 ali 8 mesecih študija.

Druga oblika so tečaji na delovnem mestu, trajajo 2 do 4 mesece s predavanji trikrat na teden po 2 uri. Najbolj razširjena oblika strokovnega izpopolnjevanja so mesečni kolegiji po zdravstvenih zavodih s predavanji o splošnih zadevah zdravstvenih delavcev (poklicna etika, bolniška higiena, kontracepcija, novosti v medicini itd.) ali pa za posamezne stroke. Za razprave na kolegijih se poprej objavi zadevna literatura. Nadaljnja oblika strokovnega izpopolnjevanja so še vsakodnevni pouk predstojnikov in glavnih sester ob delu z bolniki, menjava delovnih mest z zaposlovanjem na več oddelkih, samoizobraževanje pod vodstvom izkušenejših starešin, strokovno uvajanje v delo na novo izšolanih srednjih medicinskih kadrov.

3. **Na dopisnih tečajih** se usposabljaajo srednji medicinski kadri za predavatelje na medicinskih šolah in za sanitarne inšpektorje pri higiensko-epidemioloških zavodih. Dveletni študij z več izpiti in končnim izpitom šteje za višjo medicinsko izobrazbo.

Pri živilskih dodatkih svetujejo previdnost

SZO pripravlja standarde za živila

Dodatki v živilih so za mnoge ljudi sumljiva zadeva, vendar je stvar vredna premisleka, saj štejemo med dodatke tudi sol, s katero konserviramo nekatere ribe, in kis, ki z njim konserviramo kumarice. Uradna definicija o dodatkih v živilih, ki sta jo sprejeli svetovna zdravstvena organizacija (SZO) in mednarodna organizacija za prehrano in kmetijstvo (FAO), jih označuje takole: nehranilna snov, namenoma dodana živilom, navadno v majhnih količinah, da se zboljšajo zunanji videz, okus, sestava tkiva in možnosti hranjenja.

Mislili bi lahko, da je zunanji videz najmanj pomemben, vendar trgovci vedo, da to ne drži. V zadnjem stoletju so postali kupci zelo natančni. Vložena kopra ali konzerva graha je lahko ravno tako okusna, če je sivkasto zelena, vendar pa kupec raje seže po lepo zelenem žvilu, toda za to so potrebni dodatki. Ureditev velikih trgovin in samopostrežnih prodajal v mnogih državah in izdelovanje sodobnih prozornih plastičnih posod je vzrok, da je zunanji videz živil še pomembnejši in da še bolj vpliva na kupčevo izbiro. Vendar lahko zunanji videz vara ali celo škoduje. Angleške karamele in pražene sladkarije so še vedno cenjene, vendar pa že davno niso več svetlo obarvane, kar je še ob koncu 19. stoletja bilo znamenje za pristnost »london-skih sladkarij«: žive barve, ki so jih takrat uporabljali, so vsebovale svinčena barvila.

Vedno večja poraba začimb pri predelavi hranil je povzročila mnogo razpravljanja in obširno zakonodajo. Večkrat nastaja vprašanje, kako raz-